numismatisk rapport 136

Meddelelser fra Dansk Numismatisk Forening

Christian V's ryttermønter 1675
– militære hædersgaver?

Januar 2018

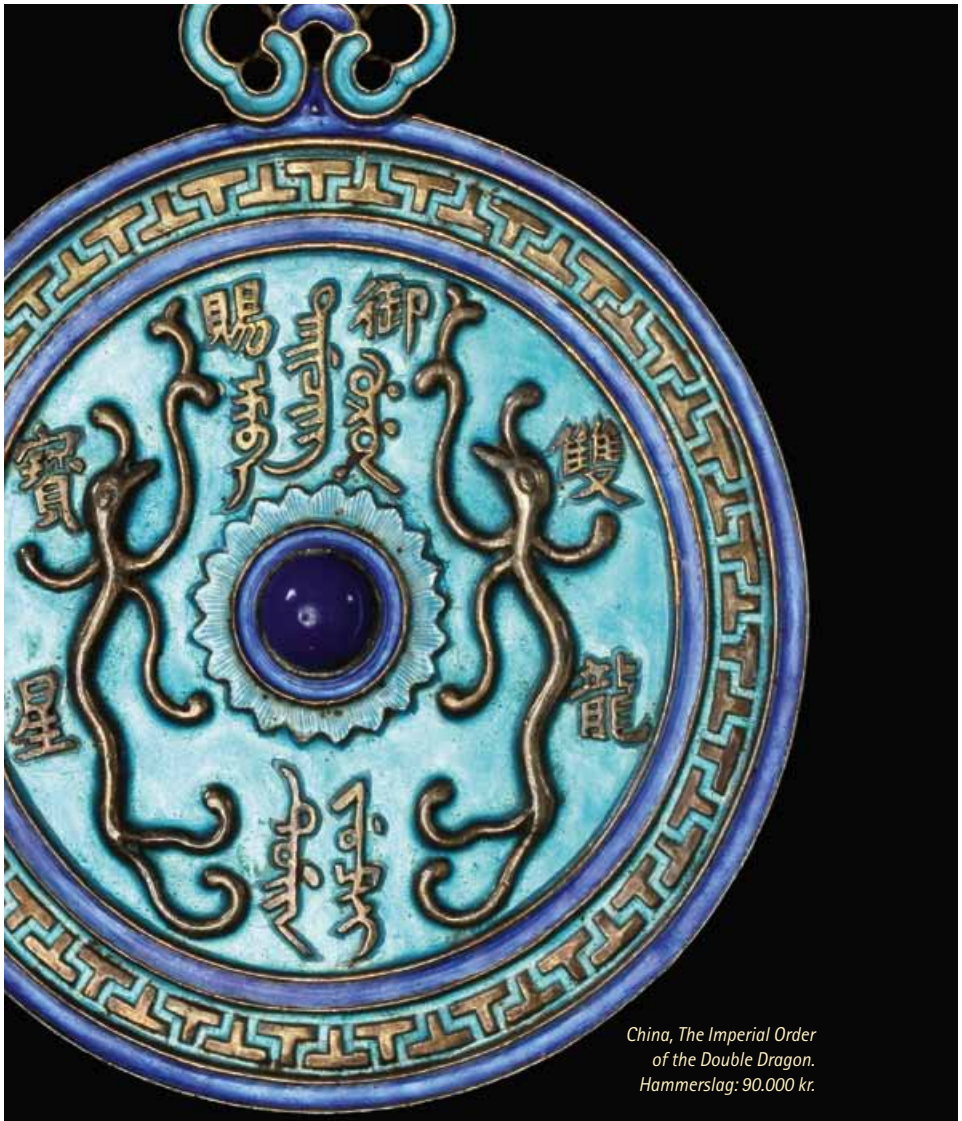

China, The Imperial Order of the Double Dragon. Hammerslag: 90.000 kr.

Mønter & Medaljer

bruun-rasmussen.dk

numismatisk rapport

Meddelelser fra Dansk Numismatisk Forening

Ansvarshavende:
Formand i Dansk Numismatisk Forening
Preben Nielsen
Gallionsvej 12. 2.th.
DK-1437 København K
Tlf. 20 20 78 16

Annoncer:
Birger Bentsen
brevbud@numismatik.dk
Tlf. 55 77 19 66

Grafisk ansvarlig:
Torben Hansen
num-rap@numismatik.dk

Tryk: Frederiksberg Bogtrykkeri A/S

Annoncepriser (excl. moms og evt. repro):

Side 2, 4 eller Bagsiden	kr.	1.600
Helside 1/1 (126 x 188 mm):	kr.	1.400
Halvside 1/2 (126 x 92 mm):	kr.	800
Kvartside 1/4 (126 x 43 mm):	kr.	500

Copyright:
Gengivelse og kopiering af signerede artikler eller dele deraf er kun tilladt med forfatterens skriftlige tilladelse. Omtale og korte uddrag af artikler og meddelelser er tilladt med kildeangivelser.

Næste nummer: Primo marts 2018
Deadline for bestilte annoncer:
25. februar 2018

ISSN 0105-8126

Indhold

Sven Aagaard
Christian V's ryttermønter 1675 - militære hædersgaver? … … … … 9

Torben Juul Hansen:
Uventede numismatiske mønt-oplevelser i Ålborg … … … … … … 17

Niels Stampe:
Fra den numismatiske verden … … 18

Niels Stampe anmelder:
Michael Kurt Sonntag:
Die Euro-Münzen. … … … … … … 22

Børser & Markeder og Auktioner … 23

Michael Wagner Christiansen anmelder:
Michael Kræmmer;
Sølv, guld og penninge… … … … 24

Svend Bjerregaard Hovard
10. august 1953 - 5. december 2017 26

John Gylling Weile
25. april 1945 - 22. oktober 2017 … 28

Jens Henning Brøns
24. november 1947 - 17. november 2017 28

Foreningsmøder i DNF… … … … … 30

Bestyrelsen i DNF … … … … … … 31

Dansk Numismatisk Forenings møder:
Bethesda
Rømersgade 17, 1362 Kbh K, Israels Plads
www.numismatik.dk

Referat fra Generalforsamlingen i DNF lørdag den 28. oktober 2017

Årets generalforsamling foregik på Scandic Hotel Kbh, hvor foreningen dagen efter skulle afholde MøntBørs.

Formanden indledte med at byde velkommen til generalforsamlingen og henviste til dagsordenen på side 28 i Numismatisk Rapport nummer 134.

1. Valg af dirigent

Bestyrelsen foreslog Allan Rasmussen som dirigent. Forslaget blev vedtaget uden modkandidater og med bifald. Dirigenten indledte med at konstatere, at generalforsamlingen var lovligt indvarslet i henhold til lovene og dermed beslutningsdygtig. Ligeledes blev den anførte dagsorden godkendt. Dirigenten konstaterede at de tilstedeværende gæster var indbudt af bestyrelsen, og at de ifølge lovene kunne være til stede ved generalforsamlingen. Derefter overlod dirigenten ordet til formanden for formandens beretning.

2. Formandens beretning

Beretningen er trykt i Numismatisk Rapport nummer 135, der var udsendt inden mødet, så formanden henviste til denne.

Formanden gjorde opmærksom på, at når større mønt-

Dirigenten Allan Rasmussen og formand Preben Nielsen

samlinger skal sælges på foreningens auktioner, så er det bedste materiale ofte taget fra og sat til salg for eksempel hos auktionsfirmaer. Det kan gøre det svært at holde et højt kvalitetsniveau på vores auktioner. Resultatet er, at en del går retur. Formanden bemærkede at sælgersalæret hos DNF er på højst 500 kr. pr. nummer, og pt. er sælgersalæret på guldmønter helt bortfaldet, da de ofte sælges til lidt over guldprisen.

Postforsendelserne er en stadig større udfordring. Det bliver dyrere og langsommere. Bestyrelsen overvejer forskellige muligheder for at omlægge kommunikationen til medlemmerne, så en del i stedet sker via de elektroniske medier.

Prins Henrik er stadig protektor for foreningen trods sin sygdom, da vi ikke har modtaget anden besked fra hoffet.

Bestyrelsen har kendskab til syv medlemmer, som er afgået ved døden i løbet af året. Formanden bad forsamlingen rejse sig og ære dem med et minuts stilhed.

Formanden spurgte om der var spørgsmål til beretningen. Just Eriksen ville gerne se bestyrelsesmedlemmerne. Så Bestyrelsen stillede sig op og fortalte navn og post i bestyrelsen.

Kaj Hoffmann foreslog at vi skulle bruge Bladkompagniet i stedet for PostNord. Formanden svarede at det også er en mulighed, men at bestyrelsen også har overvejelser om web-medlemskaber Der var flere andre indlæg og spørgsmål om porto. Formanden rundede af med at bemærke at portoen er en væsentlig del af foreningens udgifter, så bestyrelsen arbejder videre med mulighederne.

Formandens beretning blev derefter godkendt.

3. Kassereren fremlagde revideret regnskab

Dirigenten gav ordet til kassereren for fremlæggelse af det reviderede regnskab. Regnskabet er trykt i Numismatisk Rapport 135 på side 9 og 10.

Portoudgiften på 90.000 er som også bemærket af formanden en væsentlig udgiftspost. Der har været en lille tilbagegang i medlemsantal og dermed kontingentindtægter. Det har til gengæld været større indtægt fra salær primært på grund af storauktionerne.

Dirigenten spurgte dernæst om der var spørgsmål til kasserens gennemgang af regnskabet.

Anders Harck spurgte hvor den nye Christian VII bog står i regnskabet. Kasseren svarede at det er under *Beholdning af bøger*. Kaj Hoffmann bemærkede at revisorerne ikke har kontrolleret beholdningen af bøger og mønter.

Niels Stampe spurgte om bibliotekets bøger er værdiansat. Formanden svarede at de ikke er direkte værdiansat, men at de er forsikrede.

Ole Andreasen sagde at det er et særdeles godt bibliotek, vi råder over, og spurgte om der var en fortegnelse over bøgerne. Formanden kunne bekræfte at det er der.

Der blev spurgt hvem øvrige debitorer dækker over. Kasseren svarede at det blandt andet er MøntBørsen, annoncer og bogsalg. Der var ikke flere spørgsmål og regnskabet blev herefter godkendt.

4. Indkomne forslag

Der var ikke indkommet nogen forslag.

5. Fastsættelse af kontingent

Bestyrelsen foreslog uændret kontingent for foreningsåret 2018-19 på 350 kr. og uændret kontingent for unge mellem 14 og 18 år på 175 kr. Forslaget blev vedtaget.

6. Valg til bestyrelsen

Henning I. Larsen, Torben J Hansen og Henrik Jensen var på valg. Henrik Jensen ønskede ikke at genopstille. Henning Larsen og Torben J Hansen blev genvalgt. Michael Wagner Christiansen blev nyvalgt til bestyrelsen.

7. Valg af revisorer

Hans Nielsen var ikke stede til generalforsamlingen, men havde skriftlig meddelt kasseren, at han var villig til at modtage genvalg. Niels Bro-Rasmussen derimod ønskede

ikke genvalg. Hans Nielsen blev genvalgt som revisor. Til den ledige revisorpost foreslog bestyrelsen Henrik Jensen, der netop var udtrådt af bestyrelsen. Henrik sagde ja til opfordringen og blev nyvalgt som revisor.

8. Eventuelt

Der var ingen spørgsmål under eventuelt.

Henrik Jensen er udtrådt efter 9 år i bestyrelsen. Formanden takkede Henrik for det store arbejde har gjort gennem årene, ikke mindst med udarbejdelse af auktionslisterne. Som påskønnelse heraf har bestyrelsen valgt at tildele Henrik Dansk Numismatisk Forenings æresmedalje.

Dirigenten bad sluttelig de tilstedeværende om at udbringe et trefoldigt leve for Dansk Numismatisk Forening, og kunne derefter erklære generalforsamlingen for afsluttet.

Lars Christensen | *Allan Rasmussen*

En glad Henrik Jensen modtog Dansk Numismatisk Forenings æresmedalje.

Christian den VII's mønter
1766-1808/1812

Frank Pedersens bog "Christian den VII's mønter 1766-1808/1812" handler om mønterne, der blev produceret ved møntstederne i Danmark, Norge og Slesvig-Holsten. Bogen er inddelt i to hovedafsnit: Tekstdel og katalogdel. 400 sider i formatet 210 x 280 mm.

Pris for medlemmer af DNF: kun 250 kr. (for ikke-medlemmer 300 kr.)
Bestilles: ***numismatik.dk***

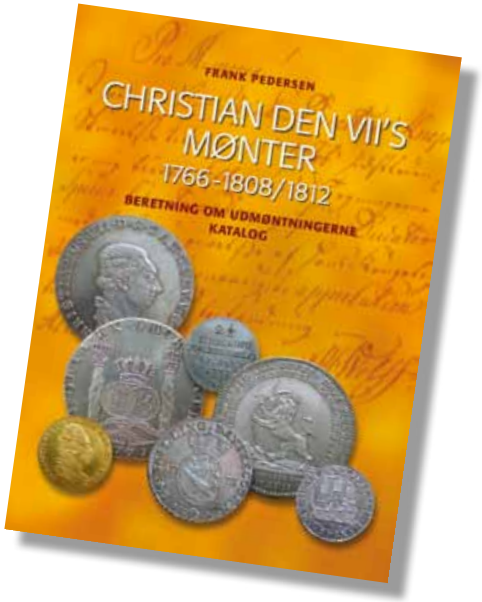

Solgt på vor Storauktion 197 i januar:

1/8 SPD. 1636 I KV. 1
NOK 48.000,- inkl. prov.

SØLVMEDALJE, FREDERIK IV I KV. 01.
NOK 34.800,- inkl. prov.

5 SPD. 1828 I KV. 1
NOK 138.000,- inkl. prov.

1 ROUBLE 1896 CM, KM. KV. 01.
NOK 7.440,- inkl. prov.

12 SK 1850 I KV. 0.
NOK 11.760,- inkl. prov.

100 KR 1944 X LONDON
NOK 108.000,- inkl. prov.

Første. Anden. Solgt!

MER END 2500 BUDGIVERE DELTAGER PÅ HVER AUKTION

Har du noget, du ønsker at sælge? Indlevering til næste Storauktion og daglige onlineauktioner modtages fortløbende. Kontakt vort kontor i København eller Århus snarest!

SKANFIL Danmark as

www.skanfil.no **Skanfil København**: Frederiksborggade 41, 1360 København K / 20 91 10 37 / kobenhavn@skanfil.no // **Skanfil Århus**: Anker Jensens Vej 4, 8230 Åbyhøj / 41 99 02 99 / arhus@skanfil.no

Christian V's ryttermønter 1675 - militære hædersgaver?

Af Sven Aagaard

Med Christian IV's københavnske 2-kroner 1618-1619 (H. 105) introduceredes 2-kronen som dansk møntenhed[1]. Efterfølgende er 2-kroner kun slået et fåtal af gange i 1600-tallet, og er i dag generelt store sjældenheder. En markant undtagelse er Christian V's københavnske 2-kroner 1675 (fig. 1)[2], hvoraf der pt. er registreret ca. 250 eksemplarer[3], hvilket langt overstiger det samlede antal af øvrige bevarede 2-kroner fra 1600-tallet inklusive de førnævnte 2-kroner fra Christian IV[4].

Til udmøntningen, der blev udført af møntmester Gotfred Krüger ved den i forhold til hammerprægning anderledes effektive maskinprægning, blev der anvendt fire forsidestempler[5] og 1 bagsidestempel (fig. 1)[6]. På forsiden er vist Christian V til hest iklædt en tilsyneladende civil ridedragt. Bemærkelsesværdig er imidlertid kommandostaven, som kongen holder fremstrakt i højre hånd, og som over for beskueren tydeligvis signalerer kongen ikke kun som rytter, men som hærfører[7].

I 1675 blev der også udmøntet de små 1- og 2-dukater (fig. 2) med et forsidemotiv svarende til 2-kronerne. Mønterne bærer ganske vist ikke årstal, men deler bagsidestempel med ¼-dukaten fra 1675 (H. 6), og må derfor været slået c. 1675. De kendes også som sølvafslag[8] med varierende vægt, der i dag – modsat de fleste andre sølvafslag fra 1600-tallet – er relativt almindelige, ligesom det er tilfældet for 1-dukaten, der i dag må karakteriseres som den almindeligste danske guldmønt fra 1600-tallet. Størrelsen af udmøntningerne af disse ryttermønter er ikke kendt[9].

Samlede noter på side 6 og 7.

2-krone 1675, H 72, med "græsbund".
Foto: Steffen Nygaard.

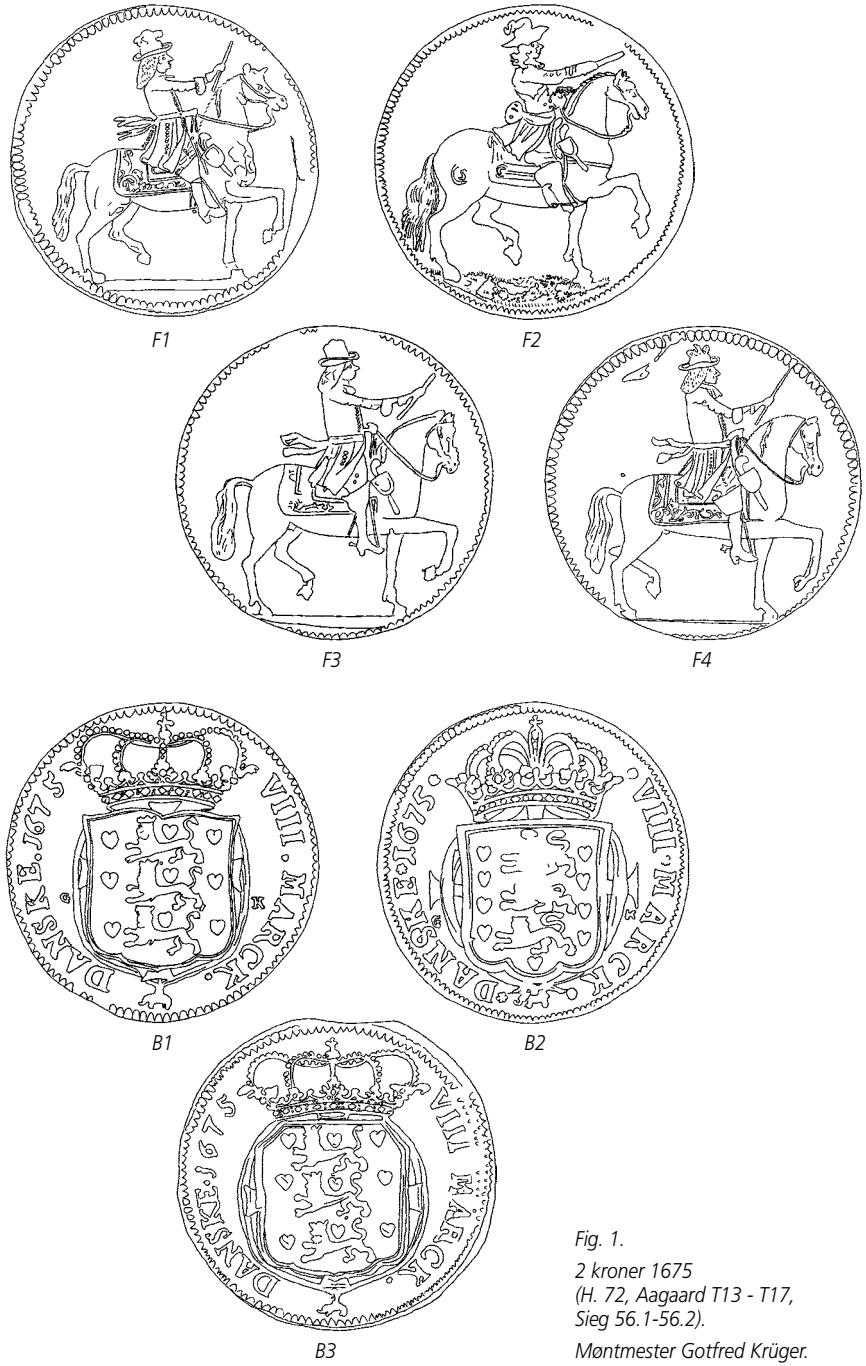

Fig. 1.
2 kroner 1675
(H. 72, Aagaard T13 - T17, Sieg 56.1-56.2).
Møntmester Gotfred Krüger.

Hvad var mønternes formål?

Ucirkulerede eksemplarer af 2-kronen 1675 er store sjældenheder. Langt størstedelen af undersøgte eksemplarer bærer tværtimod tydeligt præg af slitage, ligesom ikke så få eksemplarer fremviser spor af at have været anvendt som smykke. Umiddelbart skulle man derfor tro, at mønterne blot har cirkuleret sideløbende med anden kronemønt[10] fra perioden.

Mønternes nuværende store hyppighed er dog i modstrid med en sådan antagelse, og kan kun forklares ved, at mønterne i langt videre udstrækning end øvrige 2-kroner har været gemt af ejeren eller dennes familie i igennem så lang tid, at det for mange eksemplarer ikke længere har været naturligt/muligt at sætte dem i omsætning. Derved minder 2-kronerne 1675 om de københavnske ebenezerkroner 1659 (H. 98 & 100, Aagaard 74, 76-77, Sieg 51 & 53.1-2) og de tilsvarende 2-ebenezerkroner inklusive diverse guldafslag (H. 99 & 101, Aagaard 73 & 75, Sieg 52 & 54), som må antages uddelt til forsvarerne af København som hædersgaver efter svenskernes forgæves storm på byen den 11. februar 1659[11].

2-kronernes generelle slitage må i så fald forklares ved, at mange af modtagerne har båret mønten på sig f.eks. i en vestelomme, hvorved den er blev slidt ved kontakten med det ru stof. Spørgsmålet er derfor: Kan der peges på en militær begivenhed i 1675, som i lighed med ebenezerkronerne kunne motivere en udgivelse af særmønter til uddeling blandt soldater som hædersgave?

Fig. 2.
1 og 2 dukat u. år (1675)
(H. 7- 8, Sieg 86-87).
Møntmester Gotfred Krüger.

Mulig historisk baggrund[12]

Krigen mod Sverige 1657-1658 afsluttedes 27. februar 1658 med Roskildefreden, hvor Danmark udover Skåne, Halland og Blekinge måtte afstå Bohus len og Trondheim len. Den stridbare svenske konge Gustav X Adolf var dog ikke tilfreds med de opnåede afståelser og ønskede bl.a. også Nordnorge og Hven. Den 7. august 1658 genoptages krigen med et svensk angreb på Korsør, hvor tropper blev indskibet til et nyt opgør. Efter den førnævnte mislykkede storm mod København 11. februar 1659 fulgte flere krigshandlinger, der omsider – efter den svenske konges pludselig død 13. februar 1660 – blev afsluttet med freden i København 27. maj 1660, hvor Danmark nok fik Trondheim len tilbage, men måtte afstå Hven, ligesom de skånske landsdele var tabt til Sverige. Som det udtrykkes af historikeren Svend Ellehøj, lå der i fredsbestemmelserne "et konfliktstof gemt, som skulle blive bestemmende for Danmarks udenrigspolitik 60 år frem i tiden"[13].

I resten af Frederik III's regeringstid var der ikke overskud til udenrigspolitiske eventyr. Landet var økonomisk udpint. Gælden var på næsten 5 millioner rigsdaler, der især var stiftet til en række københavnske storkøbmænd og udenlandske handelshuse[14], som blev købt fri ved overdragelse af krongods. Da adelen havde svigtet under krigen, gav det i 1660 stødet til et statskup, hvor kongen fra at være valgkonge (electus rex) blev arvekonge og dermed enevældig. Ellers koncentrerede man sig om genrejsningen af landet.

Nye tider meldte sig med Christian V, der som 24-årig automatisk overtog kongeværdigheden ved Frederik III's pludselige død 9. februar 1670. Hvor Frederik III var et mere tænksomt gemyt, lå åndelige sysler ikke just til den nye konge, der foretrak legemlige udfoldelser såsom parforcejagt og forceret ridt og kørsler[15]. Vigtigt i nærværende sammenhæng var kongens store interesse for at reorganisere det danske hærvæsen. Allerede fem dage efter Frederik III's død udsendtes en kongelig ordre med krav om snarest at indgive beretning om forsvarets tilstand med forslag om landets fremtidige forsvar[16].

På kort tid blev der oprettet fem kavaleriregimenter, der blev udlagt på oprettede rytterdistrikter på kronens gods, hvor der organiseredes ryttergårde, der skulle tjene som underhold for en rytter. Enten ved at bonden selv stillede som rytter med hest og mundering, subsidiært stillede med en karl i stedet[17]. Vigtigt var også, at soldaterne i højere grad end tidligere fik egentlige uniformer med særlige kendetegn. Samlet talte hæren 30.000 mand, heraf ca. 9.000 rytte-re[18]. I 1674 gennemførtes en stor lejrøvelse ved Kolding, hvor næsten hele hæren var samlet[19]. Danmark var hermed hvad angik den militære forberedelse klar til revanceopgøret med Sverige.

Forudsætningen herfor var dog alliancer med andre magter, som ville støtte Danmarks generobring af de tabte landsdele. Allerede i 1672 sluttede Danmark derfor forbund bl.a. med Brandenburg om opretholdelsen af den Westfalske Freds bestemmelser fra 1648[20].

Lejligheden for Christian V bød sig, da Sverige i 1674 uden forudgående krigserklæring angreb Brandenburg. Efter forgæves mæglingsforsøg med Sveriges allierede Frankrig blev først Gottorp, som havde allieret sig med svenskerne, og derefter Forpommern erobret. Herefter vendte den danske hær sig mod den vigtige svenske hovedfæstning Wismar i Nordtyskland, som efter en hård belejring i det kolde og fugtige vejr overgav sig den 13. december 1675. Øverstbefalende var nok feltmarskalløjtnant Adam Weyher, men reelt lå kommandoen hos kongen, som bl.a. fremlagde et befalingskoncept til angrebet mod Wismar[21].

Dette var starten på den Skånske krig, som efter en indledende dansk fremgang i Skåne endte reelt uafgjort i 1679 efter mange blodige kampe både til lands og til vands.

Mindemønter/hædersgaver?

I dag siger den danske indtagelse af Wismar næppe mange noget, men i 1675 har det tydeligvis været en skelsættende begivenhed, som kongen efterfølgende kunne fejre sammen med dronning Sophie Amalie ved en fest på byens rådhus[22]. I hans kammerregnskab, som ellers i almindelighed blot er en lang opremsning af udgiftsposter, anføres for den 14. december 1675 "*Kiøgemester[23] Munch, som på batterierne blef uddelt, den tid Wismar var vunden, 245 r*"[24]. I samme måned havde kongen fra sit eget kammer udgifter på 16.500 rigsdaler[25], så et beløb på 245 rigsdaler var derfor ikke noget særligt, men motivet til uddelingen blev alligevel præciseret i regnskabet.

Sejren blev efterfølgende foreviget på flere kobberstik[26], ligesom den blev markeret med udgivelse af to medaljer over henholdsvis Wismars erobring (Galster 100)[27] og kongens indtog (Galster 101)[28]. Sidstnævnte afbilder kongeparret på forsiden, mens bagsiden – i lighed med de aktuelle mønter – viser kongen på hest med en fremadrettet kommandostav i højre hånd. I modsætning til 2-kronerne er han dog her iklædt brynje. Endelig kan nævnes, at Thomas Kingo i 1676 komponerede et stort hyldestdigt til den danske bondesoldat[29]. Man bemærker, at sejren heri fremhæves som kongens første.

Den militære triumf var således tydeligvis en begivenhed af afgørende betydning for Christian V's selvforståelse og behov for magtsignalering. Det forekommer derfor nærliggende at antage, at 2-kronerne 1675 og de små guldmønter med rytter-motiv har tilknytning til denne begivenhed eller i det mindste til starten af Skånske krig.

Da møntregnskaberne mangler for 1675[30], og der i øvrigt ikke er fundet samtidig omtale af mønterne, er der imidlertid ingen sikkerhed for motivet bag udmøntningen af de behandlede ryttermønter.

Følgende to forklaringsmuligheder kan således fremføres:

1. Mønterne er udmøntet i 1675 og fordelt til soldaterne som en slags royal amulet inden krigen startede[31].
2. Mønterne er først udmøntet i 1676 efter sejren ved Wismar, men stadigvæk med årstallet 1675 (antedaterede) for at referere til begivenheden. I så fald kan de – i lighed med ebenezer-mønterne – være uddelt som hædersgaver til veteranerne fra krigshandlingerne i Nordtyskland. Tilsvarende kan de små guldmønter fra 1675 – ligesom det antages for guldafslagene af ebenezer-mønterne – være tildelt officererne. Midlerne hertil kunne måske i så fald tænkes (delvis?) at stamme fra plyndring af Wismar efter byens indtagelse[32].

Mønternes særstilling afspejles også af, at man i 1674 for at reorganisere møntvæsenet besluttede kun at slå speciemønt[33]. Som helhed blev dette krav fulgt frem til 1676, idet den yderst beskedne udmøntning af kronemønt i årene 1674-1675 i Christiania må anses for ikke (primært) at være beregnet for omsætningen[34].

Afslutning

Den nuværende store hyppighed af 2-kroner 1675 vidner med stor sikkerhed om, at de ikke er "normale" mønter beregnet for omsætningen. Artiklen bør derfor ses som et foreløbigt bud på, hvorfor disse 2-kroner sammen med de lignende små guldmønter fra 1675 er slået, samt hvorfor de i dag er bevaret i så stort tal.

1 eller 2 dukat (1675) med tilhørende sølvafslag (H.7-8, Sieg 86-87).

Møntmester Gotfred Krüger.

Litteratur

Christiansen, Jens Ole & Iversen, Rune Holmeå, Hæren - 400 års Danmarkshistorie, Gads Forlag og Tøjhusmuseet, 2014.

Galster, Georg, Danske og Norske medailler og jetons ca. 1533 - ca. 1788, Selskabet for udgivelse af danske mindesmærker, Andr. Fred. Høst & Søns forlag, København 1936.

Ellehøj, Svend, Christian IV's tidsalder 1596-1660, Danmarks Historie bind 7, Politikens Forlag, 1964.

Henriksen, Ole Bernt, Af Guds nåde - Christian den femte og hans regering, Odense Universitetsforlag 1996.

Hede, Holger, "Kronemønten 1618-1771", NNUM 1957, nr. 5, s. 129-134.

Hede, Holger, Danmarks og Norges mønter 1541-1814-1977, 3. udg., Dansk Numismatisk Forening, 1978 (1963), 226 pp.

Kyhl, O., Den landmilitære centraladministration 1660-1763, Rigsarkivet 1975.

Nielsen, Axel, Specier, Kroner, kurant - en studie over den faldende rigsdalerværdi i Danmark i tiden 1671-1726, København 1907.

Marquard, Emil, Kongelige Kammerregnskaber fra Frederik III's og Christian V's tid, Selskabet for udgivelse af kilder til dansk historie, København 1918.

Märcher, Michael, "Møntproduktion i København 1662-1689 og Glückstadt 1671-1673", NNUM 2015, nr. 3, s. 69-77.

Olsen, Gunnar, Den unge enevælde 1660-1721, Danmarks Historie bind 8, Politikens Forlag,1964.

Siegs Møntkatalog Norden 2014, 45. udgave, Sieg's Forlag ApS, 2013.

Aagaard, Sven, "Stempelundersøgelse ved anvendelse af stereomikroskop med tegneapparat", NNUM 1984 s. 112-115.

Aagaard, Sven, "Beskrivelse af Christian V's københavnske kronemønt 1671-92", "numismatisk rapport" 1998, nr. 56, s. 55-103.

Aagaard, Sven, "Småudmøntninger af omsætningsmønt i 1600-tallet", NNUM 2002 nr. 7-8 s. 139-143.

Aagaard, Sven, Frederik III - kronemønt København 1651-1670, Dansk Numismatisk forening, 2004, 285 p.

Aagaard, Sven & Märcher, Michael, "The Microscope Drawing Tube Method (MDTM) - an Easy and Efficient Way to Make Large Scale Die Studies", The Numismatic Chronicle nr. 175, s. 249-262 + plate 28-31, London 2015.

---

1. Som teksten på mønternes bagside fortæller (CORONA DANICA), blev mønten introduceret som en enkelt krone, men ved instruks af 4.-5. april 1619 blev værdien hurtigt ændret til 2 krone, Hede 1978, note ved nr. 106, s. 29.

2. Stempeltegningerne er udført ved brug af stempeltegnemetoden, Aagaard 1984, senere omdøbt til MDTM (Microscope Drawing Tube method), Aagaard & Märcher, 2013.

3. Sven Aagaard, upubliceret undersøgelse.

4. Det drejer sig om 2 kronerne 1651 (H. 85, Aagaard 1), 1653 (H. 88, Aagaard 15), 1655 (H. 96, Aagaard 48), 1657 (H. 93, Aagaard 64), 1659 (H. 99 & 101, Aagaard 73 & 75), 1666 (H. 106, Aagaard 95), 1691 (H. 91, Aagaard T56), 1693-1696 (H. 100 & 105).

5. Blandt de ca. 250 undersøgte eksemplarer er den omtrentlige procentfordeling af de fire anvendte forsidestempler henholdsvis 4%, 24%, 8% og 64%, Aagaard upubliceret undersøgelse. Forsidestemplet F2 - der i auktionskataloger ofte fejlagtigt anføres som sjælden - og F4 har således tilsammen dækket næsten 90% af udmøntningen. F1 har til højre for hesten en kraftig stempelrevne, hvilket kan forklare stemplets sjældenhed. Også F4 har over rytteren en stempelrevne, som dog tydeligvis ikke har influeret på stemplets holdbarhed, da det er anvendt til næsten $^{2}/_{3}$ af kendte eksemplarer af 2 kronen 1675.

6. Bagsidestemplerne B2 og B3 er prøvestempler, der kun kendes fra meget få mønter i museumssamlinger. Man bemærker, at B3 med de unormalt afskårne øvre skjoldhjørner endog mangler møntmesterinitialerne GK.

7. Ved det nederste hjørne af dækkenet er graveret et C5 jf. 1 og 2 dukaten fig. 2. Undtaget er dog F2 - populært kaldet "den med græsbund" - hvor stempelskæreren alternativt har anbragt C5'et på hestens flanke.

8. Det er uvist, hvad disse har været anvendt til.

9. Nielsen 1907, s. 154 og note 4, Märcher 2015, s. 70 og s. 74. Udmøntningen af guldmønt er i 1600-tallet kun sjældent specificeret i møntregnskaberne.

10. Af anden københavnsk kronemønt fra 1675 kendes kun den lille, tykke 1 mark (H. 73, Aagaard T18). Både i København, Christiania og Glückstadt er der dog i årene 1671-1673 slået meget store mængder, især af kroner, som - sammen med norske 2 marker 1649-1669 fra Frederik III's regeringstid – utvivlsomt til fulde har kunnet dække omsætningens behov for kronemønt i 1675.

11. Aagaard 2004, s. 20 (ramme). Indtil 1806 ejede Den kgl. Mønt- og Medaillesamling et guldeksemplar af vægt som 20 dukater, der blev stjålet sammen med guldhornene og omsmeltet. Den må antages tildelt Frederik III, der havde erklæret sig parat til at "dø i sin rede", og derfor sammen min sin dronning Sophie Amalie blev i København under belejringen.

12. Bibliotekerne i Nykøbing Falster takkes for fremskaffelse af relevant litteratur om Christian V og den militære opbygning frem til den Skånske krig.

13. Ellehøj 1964, s. 525.

14. Aagaard 2011, s. 90-91, ramme.

15. Olsen 1964, s. 144.

16. Kyhl 1975, s. 53.

17. Christiansen & Iversen, 2014, s. 60-61

18. Henriksen 1996, s. 151.

19. Christiansen & Iversen, 2014, s. 61.

20. Olsen 1964, s. 163.

21. Kyhl 1975, s. 73.

22. Olsen 1964, s. 164-168.

23. Person, der står for hushold og madlavning.

24. Marquard 1918, s. 143.

25. Ibid s. 145.

26. Olsen 1964, s. 165 og 166-167. Det kgl. Bibliotek ejer flere stik, men det er uvist, om der også findes andre.

27. Galster 1936, s. 72

28. Ibid s. 73.

29. Beskrevet således: "Af dend Stoormægtigste og Høybaarne Monark og Enevolds Herre, Christian dend Femte etc, Hans Majestæts første og lyksagelige Ledings-Tog til Ævig Hukommelse etc, 1676" (Kingo SS.II., 29ff).

30. Nielsen refererer fra Krebers katalog nr. 165, at 2 kronerne er slået efter den fine kronefod i henhold til forordning af 14. februar 1624, hvor kroner skulle slås 13 ¾ lødige, 6 257/1400 stykker på marken brutto (sic!), Nielsen 1904, s. 162, note 4. Dette forkastes af Hede, da en lødighedsprøve viste en lødighed på 0,768 %, hvilket svarer til møntfoden for grove kroner i henhold til forordning af 22. marts 1672, Hede 1957, s. 132.

31. Økonomisk var riget i 1675 reelt endnu ikke klar til at føre krig, så en uddeling af omkring 40.000 rigsdaler er set på den baggrund måske urealistisk, medmindre mønterne indgik (som del af?) solden. Befolkningen måtte i øvrigt som sædvanlig holde for med tyngende skatter. Samlet tilgik der således hæren ca. 657.000 rigsdaler alene i året 1675, Kyhl 1975, s. 164.

32. Der er dog ikke i gennemgået litteratur fundet belæg for, at plyndring rent faktisk har fundet sted.

33. Nielsen 1907, s. 51.

34. Aagaard 2002.

Herning Møntsamlerforening afholder
MØNTBØRS MED ANVISNINGSSALG
Søndag 4. marts 2018 · kl. 10-16
Huset7 · Nørregade 7 · 7400 Herning

1 øre 1881 · 1 krone 1924 (kvl. 0) · 1 krone 1960, gul (proveniens kendt)
Stor samling guldmønter · Gl. Danmark · DVI 10 daler 1904
DVI privatmønter · Grønland komplette serier i spisetegn og GRL. KUL
Flotte Trankebar-mønter · Europæiske sølvmønter fra 16- og 1700-tallet
Danske pengesedler i fine kvaliteter · Unika 10 kroner 1959 Nr. F8500K

Huset7 er beliggende ca. 5 minutters gang fra banegården.
Det kræver medlemskab af foreningen for at kunne byde (salær kun 5%). Medlemskab kan tegnes hos:
Poul Erik Jacobsen
Berberisvej 24 · 7400 Herning · pej39@post.tele.dk

HERNING MØNTSAMLERFORENING 24.10.1972

MØNTBØRS
PÅ AMA'R
Lørdag 10. februar
Kl. 10.00 - 16.00
Mønter · Sedler · Køb · Salg · Bytte · Medlemsauktion
Auktionsliste med billeder: www.anf-mont.dk
DELTAGENDE MØNTHANDLERE:
Numismatik Farina · Bygballe Coins
Numisphil · JBJ Coins · Roskilde Mønthandel
Hafnia Coins · Lunds Mynthandel
Amagerlands Numismatiske Forening
Skottegårdsskolen
Saltværksvej 63, 2770 Kastrup
Indgang fra Nordmarksvej – gode p-forhold

Uventede numismatiske møntoplevelser i Ålborg

Af Torben Juul Hansen

På en weekendtur til Ålborg kom jeg ud for et par uventede numismatiske møntoplevelser. På en lille vandring i byen, kom jeg tilfældigvis forbi en sjov lille elevatoranordning ud for Algade 19, lige ved supermarket Salling. Det viste sig at være en elevator ned i undergrunden til en lille udstilling af nogle arkæologiske udgravninger der blev indledt i 1994 for at afdække Gråbrødre Kloster.

For en skallet 20'er kunne man fylde elevatoren op, og køre ned til en lille udstilling, som på pædagogisk vis forklarede om middelalderens klosteranlæg. Blandt de udstillede genstande var der en lille håndfuld borgerkrigsmønter samt lidt seglstamper og møntvægte.

Næste dag gik turen til det moderne kunstmuseum "Kunsten" for at se den aktuelle Vilhelm Lundstrøm-udstilling – en lille og kompakt gennemgang af Lundstrøms imponerende kunstneriske arbejder, set med arkitektoniske briller. På vej ud af museet var jeg ved at snuble over en to-krone, som lå på fliserne – og på vej ned for at samle den op, erfarer jeg, at der ligger mange mønter, og at de tydeligt er fastgjort til fliserne. En morsom gimmick, som jeg selv har praktiseret engang på Vesterbrogade, hvor vi til en fest limede et par fem-kroner fast til fortorvet ud for Københavns Bymuseum. Det gav megen moro den aften.

Lille udstilling af borgerkrigsmønter fra Erik Menved 1286-1319 – Gistrup-fundet. Man ser vistnok et par MB 473 og 485 - Ribe.

Fra den numismatiske verden

Af Niels Stampe

Rhinsk gylden 1527 solgt hos Myntauktioner i Sverige

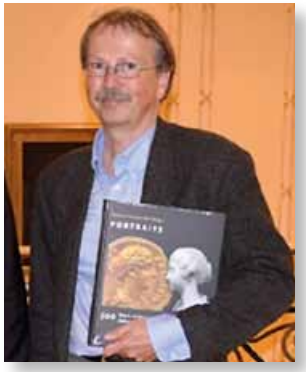

Andreas Pangerl. Foto: coinsweekly.com

TYSKLAND. Der har været adskillige læserbreve fra abonnenter af nye mønter med klager over, hvorfor de ikke får de mønter, som de har bestilt hos møntanstalter og handlere. Nu er svaret kommet.

Når oplagene er mindre end bestillingerne, så foretager sælgerne et valg, således at de, som kun har bestilt én mønt af hver type eller sæt så vidt muligt får, hvad de har bestilt. Anderledes med dem, som har bestil flere eller mange. Der er sælgerne nødt til at prøve at tilgodese køberne så retfærdigt som muligt.

DANMARKS dyreste mønt blev i efteråret solgt på auktion hos firmaet Myntauktioner i Sverige. Det er en rhinsk gylden 1527 med Frederik I's portræt. Ifølge auktionskataloget kendes mønten i bare fem eksemplarer, og den har kun været handlet to gange i de seneste 131 år. Med slæb og omregnet til danske kroner kostede mønten 889.500 kr. – næsten fire gange vurderingen.

DNFs møntbørs på Hotel Scandic var som sædvanlig en levende myretue. Især om morgenen var der trængsel ved standene, hvor der hurtigt opstod tomme felter i rammerne på handlernes borde.

Samlere er udmærket klar over, når de kommer til en børs af denne størrelse, så gælder det om at have sparet op til nogle gode indkøb, hvad man både kunne se og høre. Adskillige udtrykte glæde over, at børsen var i ét plan og var nem at overskue. Foreningen har allerede planlagt børsen næste år. Det bliver 28. oktober 2018.

PRAGTVÆRKET Portraits 500 Years of Roman Coin Portraits / 500 Jahre römische Münzbildnisse af Andreas Pangerl (anmeldt i NR 135) er af International Association of Professional Numismatists blevet kåret som bedste numismatiske bog i 2017.

SLAGET ved Jylland eller Slaget om Skagerrak var det største søslag under 1. Verdenskrig. Briterne mistede 14 skibe og godt 6000 mand. Tyskerne mistede 11 skibe og 2500 mand. Begge parter erklærede sig som vinder. De

Slagskibet HMS Bellerophon

største slagskibe blev kaldt dreadnoughts (overtræksfrakke), fordi de var forsynet med svært panser og datidens største og mest skrækindjagende kanoner. En af de britiske dreadnoughts, Bellerophon, ses her afbildet på en canadisk 10 dollar-seddel 1913.

USAs ældste møntsamler, Eric Newman er død 106 år gammel. Han var en kendt person overalt i USA, havde en stor karriere efter uddannelse i to akademiske discipliner, begyndte i en tidlig alder at samle amerikanske mønter, skrev over 100 bøger eller artikler om numismatik.

En del af overskuddet fra salg af hans møntsamling har han investeret i en Newman Money Museum under Washington University, hvor hans ønske var at glæde andre samlere med både skanninger af mønter og sedler samt artikler om numismatik. Han følte sig selv som en del af historien og ville gerne give noget videre til næste generationer.

DØDSFALD. Wolfgang Haney, født 1924 af en jødisk mor, døde 13. okt. 2017. Haney er kendt fra værkerne *Das Geld des Terrors, Kennzeichen "Jude"* og *"Der Jude nahm uns Silber, Gold und Speck"*, som bygger på den vel nok største private samling af sedler og papirer fra tyske gettoer og koncentrationslejre (alle anmeldt her i NR).

Under WW2 måtte Wolfgangs mor flygte ind i en skov, mens faderen klarede sig bedst muligt. Som halvjøde

10 Reichmark Wertmarke Arbeitslager Mittelbau under koncentrationslejren Buchenwald

havde Wolfgang en svær barndom, men den lille familien overlevede krigen, hvad resten ikke gjorde. Efter krigen fik Wolfgang ansættelse i byggebranchen i det tidligere Østtyskland og fik sig en karriere.

SS Mont Blanc var lastet med eksplosive stoffer

CANADA markerede i december 2017 med en 27 mm 100 dollar guldmønt hundredåret for den værste menneskabte katastrofe, som næsten udslettede byen Halifax, der under WW1 var Englands flådebase mellem Amerika og Europa.

Det var et norsk og et fransk skib, som stødte frontal sammen i havnen. Det franske skib var fuldt lastet med TNT og andre eksplosive og brandbare stoffer. Eksplosionen udviklede en næsten 3 km høj sky, 5.000 grader varme, 18 m høj tsunami, som kunne mærkes 200 km væk. En af kanonerne landede næsten 6 km væk. 1.600 omkom og 9.000 blev såret, hvoraf 300 senere døde.

Finsk 5 euro er en "ommer"

FINLAND fejrede 2017 hundredåret for landets uafhængighed. Det skulle fejres med udgivelse af et møntsæt på fem styks. Da modellerne blev offentliggjort, nedlagde finansministeren forbud mod, at to af mønterne blev udgivet, da de af publikum blev kaldt smagsløse. Den ene model formodes at vise borgerkrigen mellem socialisterne og de konservative, hvor en soldat peger på eller skyder på en menneskemængde. Den anden mønt, der blev forkastet, handler om global retfærdighed. Den viser den døde krop af en 3-årig dreng, som omkom i Middelhavet, da han sammen med sin familie prøvede at flygte fra krigen i Syrien.

DET MÅ MAN ikke, nemlig lave egne mønter eller forfalske andres, for så kommer loven efter en. Her vises et eksempel fra en lovbog i middelalderen, hvad der venter de formastelige. Hvis de ikke bliver lagt i stræk, halshugget, får hældt kogende olie i halsen eller bliver parteret og lagt på hjul og stejle, er her et kulørt billede på et par af de 'milde' straffe, hvor en delinkvent bliver hængt, mens en anden bliver pisket ved gabestokken.

ITALIENS tidligere diktator Benito Mussolini havde storhedsvanvid og drømte om herredømmet over hele Middelhavet, så han kunne konkurrere om at blive lige så magtfuld som England og Frankrig med deres mange kolonier. Han var allieret med Hitler, som vist ikke rigtig stolede på denne pralhals.

Mens Mussolinis tropper i sommeren 1942 bombede Englands stærke base på Malta sønder og sammen, nærmede to allierede undsætningskolonner sig fra hver sin side af øen. De bestod af 13 handelsskibe og en tanker ledsaget af 44 krigsskibe. Italienerne havde held med at gøre så stor skade på de allieredes skibe, at kun fire handelsskibe og tankeren nåede i havn. Men indtage Malta kunne han ikke. Alligevel udråbte diktatoren slaget som en stor sejr, som han kunne imponere Hitler med.

I anledning af slaget ved Pantelleria blev der lavet indtil flere medaljer. En af dem regnes blandt de smukkeste medaljer fra Anden Verdenskrig. Det er en 61 mm, 6 mm tyk bronzemedalje, som tillod flotte relieffer på begge sider. Forsiden viser det italienske slagskib Montecuccoli med bovsprøjt til begge sider, mens bagsiden viser det fascistiske symbol – de sammenbundne faskes med en økse. Betegnelsen fascisme kommer fra dette symbol.

Montecuccoli med bovsprøjt.

ENGLAND markerede sidste år, at det var 200 år siden, at guld sovereignen blev genoptaget. I den forløbne tid har der været afbildet mange forskellige portrætter af regenter.

Udmøntning er sket fra 1817-1917 og i 1925. Sovereignen var også påtænkt i 1937 under den abdicerede konge, Edward VIII – men kom dog aldrig i cirkulation. Guldmønten er også slået i andre af Englands kolonier, bl.a. i Indien, Sydafrika og i Australien.

Siden 1957 er den blevet fremstillet som en massevare, og man kan med en vis ret sige, at mønten er en forløber for bullion coins. På guldbørserne er sovereignen den mest populære og mest omsatte mønt. Der er ingen officielle tal på, hvor mange, der er udmøntet, men det anslå at være omkring 1.000.000.000 stykker plus forfalskninger.

Guld sovereign med George III

Digert katalog om euro-mønter
Tyk, flot og velredigeret

Af Niels Stampe

Michael Kurt Sonntag:
Die Euro-Münzen.
17. Auflage 2017/2018.
950 sider, ill., 15x21 cm.
Pris 34.90 euro.
Battenberg/ Gietl Verlag,
Postfach 166, 93122
Regenstauf.

Euromønter har eksisteret siden 2002. I EU-landene (og andre) er de utroligt populære, fordi tidshorisonten er nutid og de fleste mønter kan erhverves til overkommelige priser. I de forløbne 15 år er der allerede udkommet så mange forskellige mønter, at markedet virker uoverskueligt.

16 EU-lande bruger euro. Fire ikke-EU stater som Monaco, San Marion, Vatikanet og fyrstendømmet Andora bruger euro. Oversøiske franske og portugisiske enklaver bruger også euro. I Montenegro og i Kosovo er euro eneste gyldige betalingsmiddel, selv om de ikke er medlem af EU eller har ret til at udmønte. Euro-området bliver bare større og større.

Derfor er det godt, at der findes et katalog, som omfatter alle euromønter. Og hvilket katalog! Knap 4,5 cm tyk og 950 sider! Allerede 17. oplag! Vejer ca. 2 kg og kan derfor ikke være i ens inderlomme.

Med landebogstav, tal og andre bogstaver bliver alle gangbare mønter og særmønter samt møntsæt beskrevet på kryds og tværs. Der er oplysninger om metallegeringer, vægt og diameter. Motiverne er omhyggeligt beskrevet med detaljer og særheder. I langt de fleste tilfælde er oplagstal oplyst.

Nogle lande er tilbageholdende med ekstra udgivelser. Andre kører bare derudad. Frankrig er et skrækkeligt eksempel på, hvordan man driver rovdrift på samlere. Landet er noteret for over 1200 katalognumre siden 2002!

Vurderingspriserne i kataloget er de priser en samler skal ryste op med, hvis vedkommende køber hos en handler. Afbildning af mønternes for- og bagsider i naturlig størrelse gør det let at benytte kataloget og finde den eller de objekter, man søger.

Planlægger man at samle på euro-mønter, bør man nok lige konsultere sin sunde fornuft, før man køber løs. Ellers kan ens samling blive rodet. Der er 'tusindvis' af måder at samle på. Her er nogle få: Årssæt – herunder også babysæt – i forskellige indpakninger og med og uden forskellige særmønter. Mange særmønter er i både guld og sølv. De

Frankrig. Bagside af 1,5 euro 2003 med Tour de France-motiv

udgives ofte i små oplag, og priserne er derefter, hvis man ikke har været vaks fra udgivelsesdato. Man kan holde sig til de officielle gangbare 1 cent til 2 euro. Eller interesserer man sig for motiver som bl.a. natur, dyr, fodbold, videnskab, personligheder, jernbaner, sportshelte, konger, præsidenter. Fortsæt bare selv, for listen over muligheder er alenlange. Også på at blive klogere.

Anmelderen er positivt overrasket over, hvor godt kataloget er bygget op. Lige som Siegs katalog er et 'uundværligt' redskab over danske mønter, så er Die Euro-Münzen mindst lige så uundværlig for samlere af euro-mønter.

Skribenten har været til møde i en klub, hvor flere euro-sæt blev udbudt. Der var stor rift om dem, og de blev alle solgt.

Finland 20 euro 2011: Beskyt Østersøen

BØRSER & MARKEDER

BERLIN. 2.- 4. febr. World Money Fair.

LONDON Coin Fair, Holiday Inn, WC1 - 3. febr. og 2. juni.

Amagerlands Numismatiske Forening, Lørdag d. 10. februar kl. 10 - 16, Skottegårdsskolen, Saltværksvej 63, Kastrup.

Holbæks Møntklub, Søndag d. 4. marts kl. 10 - 16, Fritidscentret, Mellemvang 27.

HERNING – Møntbørs søndag den 4. marts 2018. Kl. 10 - 16 Huset7, Nørregade 7, 7400 Herning. Handler- og bytte-borde kan rekvireres; mail til: **pej39@post.tele.dk**

MÜNCHEN. 3.- 4. marts Numismata

Vestsjællands Numismatiske Forening, Søndag d. 18. marts 10 - 15:30, Søndermarkskolen, Byskov Allé 41, Slagelse

LONDON. Hver lørdag Charing Cross Market, Embankment Place.

UDSTILLINGER

LONDON. Udforsk pengenes historie i British Museum. *Fri entré.*

MÜNCHEN. Staatliche Münzsamlung: Luther imagines.

DRESDEN. Møntkabinettet er genåbnet efter at have konserveret ca. 100 mønter, som var angrebet af sølvklorid. Den permanente samling består af 3.300 objekter.

FRANKFURT. Historiches Museum boltrer sig på 500 m^2 med alverdens mønter i alle tider, men især om Frankfurt, fordi byen i århundreder har været et finanscentrum.

AUKTIONER

Lørdag 24. februar. Dansk Numismatisk Forening, Storauktion – *Sven Erik Dettmer, Del 1.* **numismatik.dk**

Interessant diskussion om betalingsmidler, møntvæsen og pengemål i tidlig dansk middelalder

Af Michael Wagner Christiansen

Specialiserede diskussioner omkring højmiddelalderens jord- og pengemål falder på ingen måde under kategorien let fordøjeligt læsemateriale. Det er derfor meget spændende, når Michael Kræmmer netop forsøger sig med dette i hans seneste bog, baseret på de undersøgelser og resultater der kom ud af hans PhD-afhandling.

Man kan dog hurtigt konkludere, at dette område aldrig bliver let fordøjeligt, men det er nu alligevel lykkedes forfatteren at præsentere materialet på et niveau, alle kan følge med i. Dermed ikke sagt, at alle vil finde bogen og emnet, der må siges at være meget specialiseret, lige relevant. Bogen er nok primært henvendt til historikere, der ønsker en lidt bedre forståelse af de kilder der omhandler økonomiske transaktioner, men bestemt også til numismatikere og møntsamlere med interesse for netop denne tids mønter.

De fleste, der har bare en lille interesse for emnet, har nok hørt om forholdet mellem tidens vægtmål; 1 mark = 8 øre = 24 ørtug = 240 penninge (altså 1:8:3:10). Uanset hvad, bliver dette forhold gentaget nok gange i løbet af bogen til, at læseren aldrig vil blive i tvivl om det igen. Første gang forholdet nævnes (s.11) er der desværre sket en skrivefejl, idet det er beskrevet som 1:3:8:10, hvilket selvfølgelig er uheldigt, men der går som sagt ikke længe før denne fejl er korrigeret hos læseren. Dette betyder som udgangspunkt, at 240 penninge (sølvmønter) bør veje ligeså meget som en mark lødigt sølv.

Spørgsmålet er så bare, hvad vejer en mark lødigt sølv? Det er nemlig ikke så lige til at bestemme. De fleste kilder nævner blot "x mark sølv", hvilket således bliver problematisk at tolke, når andre kilder vælger at specificere vægten yderligere. Der kan eksempelvis være tale om mark af kølnsk vægt, sjællandsk vægt eller efter roskildevægten, mens der i andre tilfælde nævnes mark af "den større" eller "den mindre" vægt. Det lykkes for Michael Kræmmer på en overbevisende måde, at rationalisere sig frem til de mest sandsynlige tolkninger af hvert af disse vægte, samt sandsynliggøre hvornår de ellers ikke nærmere specificeret "x mark sølv" skal tolkes som enten tilhørende den ene eller anden vægt.

Michael Kræmmer
Sølv, guld og penninge
Betalingsmidler, møntvæsen og pengemål i tidlig dansk middelalder
Forlaget Tancredi (2017)
tancredi.dk
248 sider. **Pris 225,-**

Spørgsmålet omkring den præcise vægt af en given mark lødigt sølv, og derved 240 penninge, bliver dog hurtigt overhalet af en endnu mere kompleks problemstilling. Idet Kongemagten tidligt finder ud af at der kunne tjenes på at fortynde sølvindholdet i mønterne, opstår udtrykket "mark penge", og det begynder således at overtage det gængse udtryk "mark sølv" i kilderne. Michael Kræmmer bruger en del tid på, at rationalisere det mest sandsynlige forhold (kursen) mellem en mark lødigt sølv og en mark penge. Forholdet beskrives både i henhold til de forskellige tidsperioder, men også i forhold til mark skånske penge kontra sjællandske eller jyske.

Overordnet kan man sige, at Michael Kræmmer har gjort et ypperligt arbejde ud af, at sammenholde alle de relevante historiske kilder med arkæologiske observationer, numismatiske skattefundsanalyser, samt tidligere publicerede lødighedprøver af en lang række mønttyper. Hans ræsonnementer og argumenter virker meget overbevisende, og det er forfriskende, at han holder sig fra at overfortolke på det sparsomme materiale. Kun med alle forbehold lagt på bordet bliver der spekuleret i, hvordan tingene sandsynligvis har forholdt sig dengang.

Vi bliver herved præsenteret for Michael Kræmmers bud på tolkningen af problemstillinger såsom møntregalets organisering, slagskatter, tvangsomvekslinger og interne regionale forskelle, alt sammen diskuteret i to omgange; fra omkring år 1070 til midt i 1200 tallet, og igen fra midt i 1200 tallet og frem til den danske møntproduktions nedbrud i 1330'erne (borgerkrigmønterne).

Waldemar (1154-1182).
Her ses Waldemar på den ene side og Absalon på den anden side.
Hauberg 8

Sælg dine alm. guldmønter på auktion i DNF – UDEN salær

Du kan med fordel sælge dine guldmønter i DNF

Da mange guldmønter sælges omkring de aktuelle guldpriser har DNFs bestyrelse besluttet, at du kan sælge dine alm. guldmønter UDEN salær.
Det betyder, at du betaler kr. 0,- (nul) ved salg af alm. guldmønter i foreningen.

Svend Bjerregaard Hovard

10. august 1953 - 5. december 2017

Da vi startede Antik-fraktionen i DNF for små 20 år siden, var Svend med fra begyndelsen. Hurtigt viste han sig at være en særdeles stor kapacitet for vores lille fraktion. Altid meget behjælpelig og med enorm viden – og frem for alt glad for at dele sin viden på en struktureret måde. Vi har haft mange skønne aftener med Svend ved roret. Det var efter Svends forslag, at ændrede navnet til Antik- & Middelalder-fraktionen – vi var en del som tillige havde interesse i Byzans og middelalder. Hvis vi manglede lidt "underholdning" til et møde, kunne vi altid spørge Svend, om han havde noget på ærmet – og altid med en positiv udgang.

Svend var en "ægte" numismatiker. Nominaler og økonomiske sammenhænge og bevægelserne mellem guld-, sølv- og bronceforholdet var hans store dille og hans egen samling af mønter kunne oftest relateres til historiske begivenheder. Han havde stor indsigt i de gamle antikke skribenter og historikere – han havde en stående bemærkning; "Det kan I jo nok huske, for det skriver ....."

Svend havde en stor veneration for det historiske og numismatisk svært tilgængelige omkring det byzantinske rige hvilket tillige afspejlede sig i hans store engagement i "Byzans-udvalget", som han kaldte det. Han var bl.a. med til at arrangere den store udstilling i Runde Tårn i 2010; *Byzans – Europas gyldne rige 330-1453*. Han rejste gerne til de antikke steder i Sydeuropa og i Lilleasien, hvad han gerne fortalte om og viste billeder om – især Istanbul (Constantinobel) var et af hans favorit-rejsemål.

Det var faktisk Svend der indirekte satte mig rigtig i gang med at samle romerske mønter. Jeg læste hans og Preben Froms indføring i emnet i Peter Flensborgs *Møntårbogen 1977*, s. 137-172. Her får man en let tilgængelig og fin indføring i at samle romerske mønter stillet op på en forståelig og overskuelig måde.

Når man kom i Svends hjem, var det ganske tydeligt, at han også havde andre interesser end numismatik. Lejligheden var udsmykket med en hel del artefakter fra sporvejslinier og togdrift. Han havde en enorm viden om de små private jernbaner med tilhørende stationer og kørende

Svends tatovering på underarmen: ICXC NIKA; den græske forkotelse for Jesus Christus Sejrherren.

Samme illustration ses på en follis fra Michael IV 1034-1041.

materiel samt alt om sporvogne og de enkelte linier. Han udgav i 1994 bøgerne *De danske jernbanepostbureauer og deres stempler 1-2.*

Svend blev født i København sommeren 1953, var cand. phil i historie fra Københavns Universitet 1979 og tog tillige lærer-uddannelsen på Frederiksberg Seminarium 1985. Han underviste Det Kongelige Teaters Balletskoles børn på Zahles Gymnasieskole i bl.a. matematik og historie og religion, et job han var meget dedikeret til og praktiserede næsten til sin død.

Han var i adskillige år næstformand (og formand) for menighedsrådet ved Hellig Kors /Blågårdens Sogn på Nørrebro, og desuden formand for provstiudvalget for Nørrebro provsti og i et par perioder medlem af Københavns stiftsråd. Man kan sige, at han var engageret i det umiddelbare og levende omkring ham. Ved Svends begravelse, som fyldte Hellig Kors kirke til sidste plads, fortalte en af præsterne, at Svend hver søndag igennem mange år troligt stod for indgangsbønnen i kirken. Jeg synes, man kunne mærke, at Svend havde haft et par tanker med i arrangementet af sin egen begravelsesceremoni. F.eks. indledtes handlingen med et Rolling Stones nummer eminent spillet på orglet; *You Can't Always Get What You Want*. Og senere et flot og følsomt Beatles-nummer, *Here Comes the Sun*, spillet og sunget af Brorsogn Kirkes Band.

Svend var meget afklaret med den kræftsygdom, som havde ramt ham og han indgik i et medicinsk forsøg. Som han sagde; "*Det kan ikke hjælpe mig, men måske andre i fremtiden*". Svend Hovard efterlader sig to voksne børn og et barnebarn. Æret være Svends minde.

Torben Juul Hansen

John Gylling Weile

25. april 1945 - 22. oktober 2017

John Weile blev medlem af Dansk Numismatisk Forening i 1964. Jeg har kendt John fra 1967 da jeg selv blev medlem af foreningen.

John Weile var i en årrække fængselsbetjent i Horserød, hvor han passede på Mogens Glistrup og de andre indsatte. Da Glistrups blev løsladt gav han John sin badekåbe, som tak for et godt ophold. De sidste år var ikke så gode for John, han blev desværre ramt af sygdom, som tog hårdt på ham.

John Weile samlede og interesserede sig for de danske borgerkrigsmønter, særligt den seneste del af perioden. Junker Otto var ældste søn af Christoffer den Anden og hans historie optog John meget. John var flere gange på Taphede ved Viborg, hvor Junker Otto blev taget til fange af Grev Gerhard i 1334 efter et slag.

John Weile arbejdede sammen med Kaj Kaaber på et værk om borgerkrigstidens udmøntninger i perioden 1234 til 1377. Værket var ikke færdigt ved Kaabers død i 1996. Det blev i 2002 udgivet i ufærdig form af Dansk Numismatisk Forening.

John Weile var også en dygtig fotograf og på hans rejser til Grønland tog han mange utroligt smukke fotografier af naturen deroppe. Vi har været på flere udflugter sammen, en spændende tur til Marsk Stigs ø Hjelm er den jeg husker bedst. Æret være Johns minde.

Finn Rasmussen

Jens Henning Brøns

24. november 1947 - 17. november 2017

Jens Brøns er død – Jens var min bedste ven, som jeg har kendt siden 1967, hvor vi begge blev medlemmer af Dansk Numismatisk Forening.

Jens Brøns var dengang i gang med sin uddannelse som læge, han specialicerede sig siden som røntgenlæge. Han arbejde som overlæge på Roskilde Sygehus i mange

år – også de sidste par år men her på nedsat tid. Jens var i mange år ramt af forskellige kræftsygdomme og de tilbagevendende kemobehandlinger svækkede ham, men uanset hvad det stødte til af voldsomme infektioner og andet kæmpede Jens sig altid ovenpå igen. Til sidst kunne han dog ikke mere – men samlerglæden havde han bevaret lige til det sidste. Jeg købte en mønt for ham på Bruun-Rasmussens auktion blot 10 dage før hans død.

Jens Brøns' far Åge Brøns blev medlem af Dansk Numismatisk Forening i 1959, så Jens voksede op i et hjem med en far som samlede på mange forskellige ting – mønter, våben, krudthorn og oldsager m.m. Jens fortsatte stolt samlertraditionen med hovedvægten på mønterne, men der kom også lidt middelaldervåben og andet ind i samlingerne. Jens opbyggede en meget fin samling romerske mønter fra Alexandria. Græske mønter fra bl.a. Karien samlede han også på. De sidste mange år havde danske vikingemønter, borgerkrigsmønter og især valdemarsmønterne hans store interesse.

Jens Brøns kunne godt lide at køre bil og vi har sammen været kørende til messer og auktioner i München og Osnabrück. Vi har også taget adskillige dejlige weekendture sammen med vores hustruer.

Æret være Jens' minde *Finn Rasmussen*

FIDEM-kongres i Ottawa, Canada 2018

Næste FIDEM-kongres og udstilling, om medaljer og medaljeproduktion, finder sted i Ottawa i Canada 29 maj – 2 juni 2018. FIDEM står for Fédération Internationale de la Médaille d'Art – alså "Den Internationale Kunstmedaljem Sammenslutning (DIKS)". Man kan få mange flere oplysninger ved at gå ind på hjemmesiden: **fidem-medals.org**. Her finder man alt om kongressen, tilmelding og deltagelse.

Den danske medaljør Jan Petersen har kreeret en medalje som vil blive udstillet, og der går rygter i mønt- og medaljekredse om, at Villadsen Metal & Design (Næstved) ligeledes ønsker at deltage med en medalje.

DANSK NUMISMATISK FORENING

Medlemsmøder

Medlemsmøderne med auktioner afholdes onsdage i:

Bethesda
Rømersgade 17, 1362 Kbh K
Auktionseftersyn kl. 18.15 - 19.00
Auktion kl.19.15

Onsdag 14. februar

Auktion 534
Foredrag; Michael Wagner Christiansen:
Omkring en Svend Tveskæg-mønt

Lørdag 24. februar

Auktion 535
Storauktion – Sven Erik Dettmer, Del 1.

Torsdag 1. marts

Foredrag; Thomas G. Poulsen:
Svend Estridsens sønner
» **Mødet starter kl. 18.30** «

Onsdag 14. marts

Auktion 536
Foredrag; Preben Nielsen:
Colonia Emerita Augusta

Onsdag 18. april

Auktion 537
Foredrag;

Onsdag 16. maj

Auktion 538
Spisning efter mødet. Tilmelding nødvendig til Preben Nielsen.

Fraktionsmøder

Fraktionsmøderne afholdes
kl. 19.00-21.00 i foreningens bibliotek:
Sønder Boulevard 65, Stuen
København V

MEDALJER

Mandag 19. februar, kl. 18 – 20
Logemedaljer fra Danmark
Deltagelse i spisning kl. 17.30 – tilmelding til Preben Nielsen.

PENGESEDLER

Første tirsdag i måneden kl. 19-21

6. februar	Den Arabiske halvø
6. marts	Chile, Ecuador
3. april	Madagascar, Maldiverne og Comoros
1. maj	Grønland og Færøerne
5. juni	Rusland efter 1917

ANTIK & MIDDELALDER

Mødeplan er under udarbejdelse.

Bestyrelsen

Formand
Preben Nielsen
20 20 78 16
formand@numismatik.dk

Næstformand
John Lind
20 70 85 78 - til kl. 21.00
webmaster@numismatik.dk

Bestyrelsesmedlem
René Villadsen
40 56 89 06
nyhedsbrev@numismatik.dk

Kasserer
Henning Ingemann Larsen
25 33 71 42
kasserer@numismatik.dk
Bankkonto: Den Danske Bank
Reg: 1551 Konto: 3517 556300

Provinsrepræsentant
Birger Bentsen
20 27 42 73
brevbud@numismatik.dk

Sekretær
Lars Christensen
sekretaer@numismatik.dk

Bestyrelsesmedlem
Mads Smedman
40 36 16 84

Bestyrelsesmedlem
Torben Juul Hansen
32 97 43 93
num-rap@numismatik.dk

Bestyrelsesmedlem
Michael Wagner Christiansen
60 52 34 81

DNF-kalenderen

Februar

6. Tirsdag	Seddel-fraktionen – SB65
12. Mandag	Eftersyn Auktion 535 kl. 18-21 – SB65
14. Onsdag	Bethesda, Rømersgade 17. Auktion 534
19. Mandag	Medalje-fraktionen – SB65
24. Lørdag	Bethesda, Rømersgade 17. Auktion 535 – Sven Erik Dettmer

Marts

1. Torsdag	Bethesda, Rømersgade 17. Svend Estridsens sønner
6. Tirsdag	Seddel-fraktionen – SB 65
14. Onsdag	Bethesda, Rømersgade 17. Auktion 536.

April

3. Tirsdag	Seddel-fraktionen – SB65
9. Mandag	Medaljefraktionen – SB65
18. Onsdag	Bethesda, Rømersgade 17. Auktion 537.

Brevbud

Brevbud afgives bedst og lettest på vores hjemmeside:

numismatik.dk

Vær venlig at afgive brevbudene i god tid, da det er tidskrævende at registrere dem – især når der kommer mange bud i sidste øjeblik.

Brevbud kan også afgives via mail eller brev til provinsrepræsentanten

brevbud@numismatik.dk

BEMÆRK:
Der lukkes for budgivning dagen før auktionen – kl. 18.00